

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

GOVOR PREDSEDNICE REPUBLIKE SLOVENIJE NATAŠE PIRC MUSAR NA SLOVESNOSTI OB 20-LETNICI DELOVANJA INFORMACIJSKEGA POOBLAŠČENCA

Ljubljanski grad, 30. januar 2026, ob 19.00

VELJA GOVORJENA BESEDA.

*Spoštovana informacijska pooblaščenka dr. Jelena Virant Burnik,
Spoštovana predsednica Državnega zbora mag. Urška Klakočar Zupančič.
spoštovana predsednica Evropskega odbora za varstvo podatkov dr. Anu Talus,
spoštovane sodelavke in spoštovani sodelavci Informacijskega pooblaščenca,
spoštovani predstojniki državnih organov,
drugi visoki gostje.*

Demokracija se ne izraža le z volitvami in zakoni, temveč tudi s tem, koliko si oblast upa pokazati javnosti in koliko spoštovanja izkaže zasebnosti posameznika. Že dvajset let Informacijski pooblaščenec varuje to ravnotežje med javnostjo in zasebnostjo, oblastjo in človekom, močjo in odgovornostjo.

Pred dvajsetimi leti je Slovenija z združitvijo tedanjega Inšpektorata za varstvo osebnih podatkov in Pooblaščenca za dostop do informacij javnega značaja sprejela odločitev, ki je presegla posamezni politični trenutek in sem jo imela čast deset let udejanjati v smer, da bo država močna ne zaradi moči same, temveč zaradi prava, odgovornosti in spoštovanja človeka.

Z ustanovitvijo Pooblaščenca za dostop do informacij javnega značaja je Slovenija naredila pomemben civilizacijski korak. To je bilo jasno sporočilo, da informacije javnega značaja niso last oblasti, temveč gre za javne podatke, s katerimi se je javnost upravičena seznaniti. Dostop do informacij javnega značaja je mehka in hkrati ena najučinkovitejših oblik nadzora. Ne uporablja sile, temveč razkrije. Ne grozi, temveč omogoči, da se resnica pokaže sama.

Človekovo dostojanstvo v nas, dostojanstvo za vse, dostojanstvo okoli, ki nas obdaja.

01 478 12 09, gp.uprs@up-rs.si, Erjavčeva 17, SI-1000, Ljubljana

Transparentnost zato ni zgolj upravna zadeva ali zahteva, temveč temelj vladavine prava, je svetloba, ki sama po sebi ne ustvarja reda, a razkrije nepravilnosti, preden te postanejo sistemske. Oblast, ki ve, da je njeno delovanje vidno in preverljivo, deluje drugače. Ne zaradi strahu, temveč zaradi odgovornosti. In to ji daje moč, ker le tako temelji na zaupanju ljudi.

V teh dvajsetih letih ta pravica ni ostala le načelo. Informacijski pooblaščenec je na področju dostopa do informacij javnega značaja obravnaval več kot 11.000 pritožbenih zadev in izdal več kot 5.200 odločb, s katerimi je javnosti omogočil vpogled v porabo javnih sredstev, delovanje državnih institucij in procese sprejemanja njihovih odločitev, pomembnih za prebivalce in prebivalke Republike Slovenije. Že zelo hitro smo v Sloveniji spoznali, da transparentnost sama po sebi ni dovolj. Odprtost oblasti lahko razkrije nepravilnosti, a brez varstva osebnih podatkov se lahko hitro spremeni v ogrožanje zasebnosti posameznika in njegovega dostojanstva. Prav zato je bila odločitev, da združimo obe področji v en sam, samostojni in neodvisni organ – Informacijski pooblaščenec – modra, daljnovidna in pogumna.

Varstvo osebnih podatkov ni tehnično vprašanje. Že dolgo pred digitalno eksplozijo je bilo jasno, da posameznik ne sme postati le objekt upravljanja, statistike ali nadzora. Z uveljavitvijo Splošne uredbe o varstvu podatkov (GDPR) je posameznik postal središče obdelave podatkov s pravicami in ne le njen stranski produkt.

Če je dom prostor, kamor ne vstopamo brez dovoljenja, so osebni podatki notranji prostor posameznika, njegov najpomembnejši del svobode. Vanj ne bi nihče smel vstopiti brez jasnega razloga, pravne podlage in spoštovanja meja. Ko se varujejo osebni podatki in zasebnost, se varuje človekovo dostojanstvo. Kdor nadzoruje podatke, nadzoruje pripoved o človeku. Ali, kot je rekel Edward Snowden, »Trditi, da zasebnost ni pomembna, ker nimaš ničesar skrivati, je enako, kot bi trdil, da svoboda govora ni pomembna, ker nimaš ničesar povedati.«

Vso svojo poklicno pot si prizadevam za zaščito in krepitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Prav pravici dostopa do informacij javnega značaja, zasebnosti in varstva osebnih podatkov sem v preteklosti namenila dobršen del svojega časa in dela. Prepričana sem, da je moje delo na funkciji informacijske pooblaščenke pripomoglo, da danes pred vami stojim kot predsednica republike.

10 let vodenja Informacijskega pooblaščenca ni le podatek v mojem življenjepisu, to je izkušnja, ki me je globoko zaznamovala. To so bila leta, ko smo se spoprijemali z vprašanji nezakonitih vpogledov v osebne podatke posameznikov in opozarjali organe nadzora na zakonske obveznosti za obdelavo osebnih podatkov, jim omejevali želje po zakonskih spremembah, ki bi jim omogočale nesorazmerno zbiranje podatkov. Vedno znova smo opozarjali tudi na misel Benjamina Franklina, ki je še kako aktualna tudi danes: »Tisti, ki bi se odpovedali svojim osnovnim svoboščinam za pridobitev malo začasne varnosti, si ne zaslužijo niti svobode niti varnosti.« Sama sem vedno dodala še stavek, da bomo v želji po pretirani varnosti na koncu izgubili oboje, torej varnost in zasebnost.

Varstvo osebnih podatkov je temelj zaupanja v demokratične institucije. V dvajsetih letih delovanja je imel Informacijski pooblaščenec pri tem ključno vlogo, ko je izdajal številna mnenja in pojasnila in tudi, ko je v primerih, kjer so bili zakonski ukrepi in posegi v človekove pravice še posebej invazivni, na ustavnem sodišču vlagal zahteve za oceno ustavnosti. Njegova vloga je v času umetne inteligence, velikih podatkovnih zbirk in avtomatiziranih odločitev (morda) še pomembnejša kot pred dvajsetimi leti. Informacijski pooblaščenec je, kot vemo, danes tudi eden od organov za nadzor trga na področju umetne inteligence s pristojnostmi nadzora nad najbolj tveganimi sistemi, kjer je nevarnost posegov v človekovo dostojanstvo, enakost in svobodo največja, kot so na primer sistemi UI za družbeno točkovanje, za napovedovanje izvrševanja kaznivih dejanj in za sklepanje o čustvih na delovnem mestu. Te možnosti so v EU sicer prepovedane. Skupaj z ostalimi nadzorniki bo bdel nad visoko tveganimi sistemi UI po začetku uporabe evropskega Akta o umetni inteligenci.

Tehnološki razvoj je hitra cesta. Varstvo osebnih podatkov ni ovira na njej, temveč varovalna ograja. Ne preprečuje gibanja, preprečuje pa, da bi šel napredek čez rob in ogrozil človekovo zasebnost.

Morda o javnosti informacij govorimo premalo, a upam, da zato, ker je sistem po Zakonu o dostopu do informacij javnega značaja v teh 20ih letih res dobil trdne temelje, za kar gre zahvala Informacijskemu pooblaščenca, ki je s svojimi številnimi odločbami vzpostavil prakso, ki jo danes poznajo vsi organi javnega sektorja. Marsikdaj jim ni všeč, a upam, da se zavedajo, da brez tega demokracija ne živi v polnem obsegu, da je pravzaprav ni, saj le avtorske družbe ne dopuščajo, da bi oblastnikom ljudje gledali pod prste.

Ob tem ne smemo pozabiti, da institucije niso abstraktni pojmi. Institucije so ljudje. Zato danes v imenu Republike Slovenije izrekam iskreno zahvalo vsem sedanjim in nekdanjim sodelavkam in sodelavcem Informacijskega pooblaščenca. Vaša strokovnost tako pri nadzornih kot tudi preventivnih dejavnostih, integriteta in predanost so razlog, da ta institucija uživa ugled doma in v tujini. Mednarodno sodelovanje in povezovanje sta namreč bistvenega pomena pri varstvu človekovih pravic. Zato tudi iskrene čestitke informacijski pooblaščenki dr. Jeleni Virant Burnik, ki jo je Evropski odbor za varstvo podatkov decembra 2025 izvolil za svojo podpredsednico.

Spoštovane in spoštovani.

Demokracija ni stanje. Demokracija je proces, ki od vseh nas zahteva stalno budnost in aktivnost, tudi takrat, ko pozornost javnosti morda popusti. Za to potrebujemo močne, strokovne in neodvisne institucije in pri njihovi krepitvi imate vedno vso mojo podporo, ker neodvisnost ni privilegij, temveč je pogoj za zaupanje družbe v vaše delo in poslanstvo. Sama vsa ta leta stojim na stališču, da je le informiran državljan lahko aktiven državljan in oblast se tega ne sme bati.

Ko danes praznujemo dvajset let Informacijskega pooblaščenca, se ne oziramo le v preteklost, temveč izrekamo tudi zavezo za prihodnost, da bomo tudi v dobi umetne inteligence znali ohraniti tisto, kar je bistveno: človekove pravice, človekoljubje, dostojanstvo in pogum. Zavedati se moramo, da človekove pravice niso samoumevne, pridobljene so bile z razlogom in potrebno jih je braniti tudi takrat, ko to ni priljubljeno.

Iskrena hvala vsem, ki ste to zgodbo soustvarjali, in iskrena spodbuda ter podpora vsem, ki jo boste tudi v prihodnje.